

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

**για την εκδήλωση επίδειξης καλών πρακτικών
για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας του αγροτικού και δασικού χώρου
στους κινδύνους της κλιματικής αλλαγής**

που διοργάνωσε
το Ινστιτούτο Μεσογειακών Δασικών Οικοσυστημάτων (ΙΜΔΟ)
του Ελληνικού Γεωργικού Οργανισμού ΔΗΜΗΤΡΑ
στην Αθήνα

Στις 11 Ιουνίου 2025, στη συνεδριακή αίθουσα του ΙΜΔΟ στην Αθήνα, διοργανώθηκε με επιτυχία η δεύτερη εκδήλωση διάχυσης αποτελεσμάτων του Ευρωπαϊκού έργου ResAlliance (πλήρης τίτλος «Συμμαχία γνώσης για την ανθεκτικότητα του τοπίου για τη γεωργία και τη δασοπονία στη λεκάνη της Μεσογείου»), σε συνέχεια εκείνης που έγινε στην Αρχαία Ολυμπία στις 21 Μαΐου 2025. Η διοργάνωση υποστηρίχθηκε από τη Γενική Διεύθυνση Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος της Γενικής Γραμματείας Δασών (ΥΠΕΝ) και το Ινστιτούτο Ελιάς Υποτροπικών Φυτών και Αμπέλου (ΙΕΛΥΑ - ΕΛΓΟ ΔΗΜΗΤΡΑ). Κεντρικός στόχος ήταν η παρουσίαση καλών πρακτικών που αναγνωρίστηκαν μέσω των δράσεων του έργου, οι οποίες μπορούν να βοηθήσουν στη βελτίωση της ανθεκτικότητας της υπαίθρου στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

Το ακροατήριο που παραβρέθηκε με φυσική παρουσία στη συνεδριακή αίθουσα του ΙΜΔΟ.

Την εκδήλωση, που προσέφερε δυνατότητα παρακολούθησης τόσο με φυσική παρουσία όσο και διαδικτυακά, παρακολούθησαν συνολικά 137 άτομα από φορείς του δημοσίου, επαγγελματίες, ακαδημαϊκούς, φοιτητές κλπ. με ενδιαφέρον για το συγκεκριμένο θέμα. Χαιρέτησαν ο αναπληρωτής προϊστάμενος της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ κ. Σταύρος Τσιλίκουνας, η Διευθύντρια του ΙΜΔΟ Δρ Ειρήνη Πιτταρά και ο πρόεδρος της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Γεωτεχνικών Δημοσίων Υπαλλήλων κ. Νικόλαος Κακαβάς. Ακολούθησαν δέκα ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες ομιλίες που παρουσίασαν δράσεις και γνώσεις που ήδη συμβάλλουν ή μπορούν να βελτιώσουν την ανθεκτικότητα της υπαίθρου.

Ο Αναπληρωτής Προϊστάμενος της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος κ. Σταύρος Τσιλίκουνας απευθύνει χαιρετισμό.

Η Δρ Ειρήνη Πιτταρά κηρύσσει την έναρξη της εκδήλωσης

Ο κ. Σταύρος Τσιλίκουνας παρουσίασε με συστηματικό τρόπο τις πολυσχιδείς δραστηριότητες της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος κατά την τελευταία δεκαετία, που συμβάλλουν καθοριστικά στην βελτίωσης της κατάστασης στον

δασικό χώρο και την ύπαιθρο γενικότερα. Αναφέρθηκε στην τεράστια πρόοδο που έχει επιτευχθεί στην ανάρτηση και κύρωση δασικών χαρτών, την απογραφή των δασών που είναι σε εξέλιξη, τον εκσυγχρονισμό της Δασικής Υπηρεσίας με διαδικτυακές πύλες, βάσεις δεδομένων και λογισμικά, τα έργα πρόληψης των δασικών πυρκαγιών με τα προγράμματα ANTINERO, τα ορεινά υδρονομικά έργα πρόληψης καταστροφών (με σημαντικότερο το «AQUA MONTIS» στη Θεσσαλία) και αποκατάστασης μετά από πυρκαγιές, το Εθνικό Πρόγραμμα Αναδάσωσης που είναι σε εξέλιξη υποστηριζόμενο από τη δημιουργία σύγχρονων φυτωρίων για την παραγωγή κατάλληλου φυτευτικού υλικού, κλπ.

Στη συνέχεια η Κύρια Ερευνήτρια του ΙΜΔΟ Δρ Ευαγγελία Αβραμίδου, που έχει και τον ρόλο της Πρέσβειρας του ResAlliance για τα εργαστήρια ανταλλαγής γνώσης (LandLabs) που διοργανώνονται στο πλαίσιο του έργου, παρουσίασε το έργο και τα αποτελέσματά του δείχνοντας μια σειρά από παραδείγματα καλών πρακτικών από όλη τη Μεσόγειο που έχουν τεκμηριωθεί με τη μορφή σύντομης διασέλιδης ή τετρασέλιδης περιγραφής (factsheet). Τα 130 factsheets του έργου είναι διαθέσιμα στο σύνολό τους στον ιστότοπο του έργου (<https://www.resalliance.eu/>), όμως με την ευκαιρία της εκδήλωσης είχαν εκτυπωθεί και αναρτηθεί μέσα στην αίθουσα, με την Δρ Αβραμίδου να προτείνει στους παρευρισκόμενους να τα δουν κατά τη διάρκεια του διαλείμματος και να δώσουν την ψήφο τους σε εκείνα που θεωρούν περισσότερο ενδιαφέροντα. Επίσης, η Δρ Αβραμίδου αναφέρθηκε στη δυνατότητα υποβολής καλών πρακτικών στον ιστότοπο από όποιον ενδιαφέρεται να επιδείξει τις ιδέες που έχει εφαρμόσει και τα αποτελέσματά τους, εξηγώντας ότι ήδη έχουν υποβληθεί και αναρτηθεί 27 βίντεο και αρχεία PDF, ενώ υπάρχει ακόμη χρόνος υποβολής και διεκδίκησης της διάκρισης «καλύτερης πρακτικής» έως το τέλος του Ιουνίου, οπότε και θα ξεκινήσει ψηφοφορία για επιλογή των καλύτερων. Τέλος, κάλεσε όλους τους ενδιαφερόμενους να εγγραφούν στο Μεσογειακό δίκτυο (LandNet) που έχει δημιουργηθεί στο πλαίσιο του έργου στη διεύθυνση <https://www.resalliance.eu/join/>. Το LandNet, με περισσότερα από 1800 εγγεγραμμένα μέλη μέχρι τώρα, δίνει πρόσβαση μεταξύ άλλων και σε μια σειρά δωρεάν διαδικτυακών μαθημάτων σχετικά με την αλλαγή του κλίματος και τις πρακτικές μείωσης των επιπτώσεων (<https://www.resalliance.eu/course/resilience-for-mediterranean-landscapes/>).

Κατόπιν, Δρ Γαβριήλ Ξανθόπουλος, τ. Διευθυντής Ερευνών του ΙΜΔΟ και επιστημονικά υπεύθυνος του έργου ResAlliance, μίλησε για μία δράση για την «πρόληψη δασικών πυρκαγιών στα Κύθηρα με κινητοποίηση και συνεργασία του πληθυσμού», έργο που εκτελέστηκε από το ΙΜΔΟ σε συνεργασία με την Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης, από το οποίο προέκυψαν πολύ ενδιαφέροντα συμπεράσματα για μια προσέγγιση στην πρόληψη των δασικών πυρκαγιών που μπορεί να έχει μεγάλη αποτελεσματικότητα και μικρό κόστος, κάτι ιδιαίτερα σημαντικό υπό τις συνθήκες της κλιματικής αλλαγής.

Στη συνέχεια, ο Δρ Μιλτιάδης Αθανασίου, Εντεταλμένος Ερευνητής του ΙΜΔΟ, μίλησε με θέμα «Αειφορική διαχείριση των δασικών οικοσυστημάτων και προδιαγεγραμμένη καύση». Εξήγησε ότι η προδιαγεγραμμένη καύση δεν είναι απλώς ελεγχόμενη καύση αλλά ένα εργαλείο επίτευξης διάφορων διαχειριστικών στόχων που περιλαμβάνουν τη διαχείριση της βλάστησης για την πρόληψη των πυρκαγιών, τον μετριασμό ασθενειών και εντόμων, την καταπολέμηση εισβλητικών ειδών, τη βελτίωση οικοτόπων και βοσκοτόπων, την προστασία της βιοποικιλότητας κλπ. Επισήμανε ότι αν και τα δυνητικά οφέλη είναι γνωστά, υπάρχουν και εμπόδια που ενίοτε οδηγούν σε διστακτικότητα και εμποδίζουν την υιοθέτηση της μεθόδου. Τόνισε ότι η προδιαγεγραμμένη καύση δεν είναι πανάκεια και εμπεριέχει κινδύνους γι' αυτό πρέπει να εφαρμόζεται από ομάδα ειδικών κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες και σε καθορισμένη περιοχή. Απαιτείται δηλαδή σωστό πλαίσιο και εξειδίκευση κάτι που δεν ήταν

πάντα διαθέσιμο στις αξιόλογες προσπάθειες που είχαν γίνει στο παρελθόν στη χώρα μας, κυρίως σε ερευνητικό επίπεδο, τις οποίες και απαρίθμησε. Επίσης παρουσίασε το διετές πιλοτικό πρόγραμμα που εκτέλεσε το ΙΜΔΟ στη Χίο, σε συνεργασία με το WWF Ελλάς, τη Διεύθυνση Δασών Χίου και την τοπική εθελοντική ομάδα ΟΜΙΚΡΟΝ, στην περίοδο 2021-2023. Εξήγησε ότι δοκιμάστηκαν επιχειρησιακά στοιχεία εφαρμογής σε διαφορετικά οικοσυστήματα του νησιού ενώ παράλληλα έγιναν πολλαπλές μετρήσεις σε βάθος από ερευνητές του ΙΜΔΟ για να τεκμηριωθούν τα οικολογικά αποτελέσματα. Με τη θετική εμπειρία που αποκτήθηκε τα επόμενα βήματα αφορούν τη νομοθέτηση, υιοθέτηση και αξιοποίηση της μεθόδου της προδιαγεγραμμένης καύσης στην Ελληνική πραγματικότητα.

Κατόπιν, τον λόγο πήρε η Δρ Ευαγγελία Δασκαλάκου, Διευθύντρια Ερευνών στο ΙΜΔΟ, η οποία μίλησε με θέμα «Συμβολή στη μεταπυρική διαχείριση του Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας: παρακολούθηση και ερευνητικές προκλήσεις». Παρουσίασε το οικοσύστημα της ελάτης στον Εθνικό Δρυμό της Πάρνηθας και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει ως προς την αναγέννησή του μετά την μεγάλη καταστροφή από πυρκαγιά το 2007, καθώς δεν είναι προσαρμοσμένο στην φωτιά. Η παρακολούθηση της φυσικής αναγέννησης, οι μετρήσεις παραγωγής και φυτρωτικότητας των σπόρων, τα ποσοστά επιβίωσης των φυταρίων, η επίδραση της βόσκησης κλπ. παρουσιάστηκαν τόσο σε επίπεδο έρευνας όσο και ως πρακτικές προτάσεις που μπορούν να είναι χρήσιμες στη δασική πράξη, επισημαίνοντας ότι η παρακολούθηση (monitoring) της χλωρίδας, της βλάστησης, των οικοτόπων και των αναδασώσεων αποτελεί απαραίτητο εργαλείο στην μακροχρόνια προσπάθεια μεταπυρικής αποκατάστασης στον Εθνικό Δρυμό της Πάρνηθας.

Στην επόμενη ενότητα, ο Δρ Γεώργιος Λυριντζής, τέως Ερευνητής Α' και διευθυντής του ΙΜΔΟ, μίλησε ως μέλος της Ελληνικής Γεωργικής Ακαδημίας με θέμα «Αντιμετώπιση πλημμυρικών φαινομένων στο πλαίσιο της κλιματικής αλλαγής». Αναφέρθηκε στην ανάγκη θωράκισης της χώρας από πλημμυρικά φαινόμενα τα οποία αναμένεται να είναι συχνότερα και εντονότερα στο μέλλον. Έδειξε τη σημασία μικρών και έξυπνων έργων σε περιοχές του ορεινού όγκου της χώρας με μεγάλες κλίσεις εδάφους, τεκμηριώνοντας με φωτογραφίες έργων της Δασικής Υπηρεσίας από το παρελθόν την αποτελεσματικότητά τους και τη συμβολή τους στην απόσβεση χειμάρρων. Με δεδομένη την εμπειρία από την καταιγίδα DANIEL Θεσσαλία εξήγησε ότι η λύση σε τέτοια περίπλοκα θέματα δεν μπορεί να είναι απλά ή αποσπασματικά η κατασκευή μεμονωμένων μεγάλων φραγμάτων στα πεδινά με αποκλειστικό στόχο την αποθήκευση και συγκράτηση των πλημμυρικών υδάτων για τη γεωργία ή την παραγωγή ενέργειας. Με κατάλληλα έργα διευθέτησης των ορεινών υδάτων στις κοίτες των ρεμάτων και των πλαγιών (π.χ. κορμοδέματα, κορμοφράγματα, μικρά πέτρινα φράγματα ελέγχου, μεταλλικά φράγματα διαλογής των φερτών υλικών, αλλά και κατασκευή διαδοχικών ταμιευτήρων πλημμυρικών υδάτων στις πλευρικές περιοχές της κοίτης των ποταμών) μπορεί να ελεγχθεί η ποσότητα φερτών υλών και νερού πριν αυτά φθάσουν στα πεδινά. Ο σωστός σχεδιασμός από επιστήμονες που έχουν την κατάλληλη γνώση και εμπειρία, η απρόσκοπτη χρηματοδότηση, ο χρονισμός κατασκευής, η συντήρηση και παρακολούθηση της λειτουργικότητας και αποτελεσματικότητας των έργων είναι απαραίτητα στοιχεία για ένα επιτυχημένο αποτέλεσμα που θα περιορίσει τις επιπτώσεις αντίστοιχων του DANIEL φαινομένων.

Στη συνέχεια, Δρ Σταύρος Αλεξανδρής, τ. Καθηγητής του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, μίλησε για την «επίδραση της ξηρότητας της επιφανείας του εδάφους στις μετεωρολογικές παρατηρήσεις στην κατώτερη ατμόσφαιρα». Σε μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα ομιλία εξήγησε τα σημαντικά σφάλματα που προκύπτουν από λανθασμένες μετεωρολογικές μετρήσεις που

γίνονται ακόμη και από τους πιο επίσημους μετεωρολογικούς σταθμούς στη χώρα μας, γιατί δεν τηρούνται τα απαραίτητα πρότυπα του World Meteorological Organization. Συγκεκριμένα επισήμανε ότι είναι απαραίτητο οι μετρήσεις να γίνονται σε σταθμούς εγκαταστημένους πάνω σε γρασίδι συγκεκριμένου ύψους που δεν είναι σε κατάσταση έλλειψης νερού. Όταν δεν τηρείται αυτό, ιδιαίτερα στις Μεσογειακές συνθήκες της χώρας μας κατά το θέρος, οι αποκλίσεις μετρήσεων θερμοκρασίας μπορεί να είναι αρκετών βαθμών. Σημαντικές αποκλίσεις παρατηρούνται επίσης και για τη σχετική υγρασία του αέρα. Έτσι, η χρήση μετεωρολογικών δεδομένων σταθμών εγκατεστημένων σε άτυπα και μη πιστοποιημένα υπόβαθρα, οδηγεί σε υπερβολικά σφάλματα όχι μόνο στο προγραμματισμό άρδευσης και στην διαχείριση των υδάτινων πόρων, αλλά έχει και σα αποτέλεσμα υψηλές αβεβαιότητες και λανθασμένες εκτιμήσεις μοντέλων και μελετών που σχετίζονται με το κλίμα.

Ακολούθησε ο Αντώνης Καββαδίας, εξωτερικός συνεργάτης του ΙΜΔΟ που μίλησε για τη «Διερεύνηση πιθανών θέσεων για την κατασκευή μικρών φραγμάτων για βελτίωση της εξοικονόμησης νερού, με τη χρήση υδραυλικών μοντέλων, στη Μεσσηνία». Η ομιλία επικεντρώθηκε στη διερεύνηση της ιδέας ότι η κατασκευή μικροφραγμάτων αποτελεί μια ήπια και οικονομική πρακτική για την ενίσχυση της τοπικής διαθεσιμότητας νερού και την προσαρμογή στις κλιματικές πιέσεις. Η ιδέα ξεκίνησε από πρωτοβουλία της Ομάδας Παραγωγών Ελαιολάδου 'ΝΗΛΕΑΣ', με πολυετή δραστηριότητα στην περιοχή της Χώρας Μεσσηνίας. Ο ΝΗΛΕΑΣ αποτελεί δυναμικό παράδειγμα συλλογικής αγροτικής δράσης που διαπιστώνοντας τις αυξανόμενες προκλήσεις της λειψυδρίας και της κλιματικής πίεσης, πρότεινε, στο πλαίσιο του ResAlliance, τη διερεύνηση λύσεων μικρής κλίμακας για την ενίσχυση της υδατικής διαθεσιμότητας στην περιοχή. Η πρωτοβουλία αυτή αποτέλεσε το έναυσμα για μια αρχική μελέτη, μηδενικού σχεδόν κόστους, με στόχο την αξιοποίηση υδραυλικών εργαλείων για τον εντοπισμό κατάλληλων σημείων παρέμβασης. Συγκεκριμένα, έγινε μια ψηφιακή προσομοίωση υδραυλικής συμπεριφοράς ρεμάτων, επιλέγοντας μια προσεγγιστική, αλλά πρακτικά εφαρμόσιμη μεθοδολογία που αξιοποιεί εργαλεία ελεύθερου λογισμικού (HEC-RAS: εργαλείο για προσομοίωση ροής σε φυσικές κοίτες, και QGIS: εξαγωγή πολυγώνων λεκανών απορροής και DEM) και προσιτά γεωχωρικά δεδομένα. Με αυτόν τον τρόπο και λαμβάνοντας υπόψη επιπλέον πρακτικά κριτήρια, επιλέχθηκε ένας μικρός αριθμός θέσεων όπου μπορεί να γίνει η κατασκευή μικροφραγμάτων με χαμηλό κόστος και ελάχιστες αρνητικές επιπτώσεις, που θα εξασφαλίζουν νερό για άρδευση και αντιτυρική προστασία.

Η επόμενη ομιλήτρια ήταν η Δρ Σοφία Γούναρη, Διευθύντρια Ερευνών του ΙΜΔΟ, η οποία μίλησε με θέμα «Ο ρόλος της μέλισσας και της Μελισσοκομίας στην ανθεκτικότητα του αγροδασικού τοπίου στην κλιματική κρίση». Η Δρ Γούναρη ανέδειξε τη σημασία της μέλισσας για τη λειτουργία των φυσικών οικοσυστημάτων αλλά και των αγροτικών καλλιεργειών καθώς και τις προκλήσεις για τη μελισσοκομία που φέρνει η κλιματική αλλαγή και οι ανθρώπινες επιλογές στο τρόπο καλλιεργειών. Τόνισε την ανάγκη να υποστηριχθεί αυτός ο σημαντικός κλάδος για τη χώρα μας επισημαίνοντας μεταξύ άλλων αδυναμίες νομοθεσίας για τις οποίες πρότεινε βελτιώσεις που απαιτούνται.

Η τελευταία ομιλία ήταν από τον Δρ Γεώργιο Κουμπούρη, Διευθυντή Ερευνών του ΙΕΛΥΑ, και είχε θέμα «Καλές πρακτικές ενίσχυσης της βιοποικιλότητας στους ελαιώνες». Κεντρικό σημείο της ομιλίας, που βασιζόταν στο ιδιαίτερα σημαντικό και πολυσχιδές έργο που έχει κάνει ο Δρ Κουμπούρης, ήταν η ύπαρξη στην Ελλάδα 100 περίπου ποικιλιών ελιάς που όμως συνεχώς ξεριζώνονται για φύτευση Κορωνέικης, με κίνδυνο να χαθούν οι τοπικές ποικιλίες. Παράλληλα έχει γίνει μόδα η φύτευση ξένων ποικιλιών που δεν έχουν δοκιμαστεί στις δικές μας συνθήκες. Το αποτέλεσμα είναι μεγαλύτερη ευπάθεια αλλά και μειωμένη

διαφοροποίηση στο προϊόν που τελικά αντανακλάται στις τιμές. Το ΙΕΛΥΑ στα Χανιά έχει δημιουργήσει και διατηρεί μια Ελληνική Συλλογή Ποικιλιών Ελιάς που έχει αναγνωριστεί από το Διεθνές Συμβούλιο Ελαιοκομίας ως μία από τις 8 Διεθνείς Συλλογές του κόσμου. Με περισσότερες από 100 ποικιλίες στη συλλογή του το ΙΕΛΥΑ είναι ο Επίσημος Διατηρητής των Ελληνικών ποικιλιών ελιάς. Περαιτέρω, ο Δρ Κουμπούρης ενημέρωσε για τις πολλές δραστηριότητες του ΙΕΛΥΑ στο αντικείμενο και τις υπηρεσίες που προσφέρει στους παραγωγούς βασισμένες στην έρευνά του (π.χ. επίδραση καύσωνα στην ανθοφορία, επίδραση αλατότητας, κλπ.). Με βάση αυτές τις γνώσεις το Ινστιτούτο έχει τη δυνατότητα να απαντήσει με ακρίβεια σε ερωτήματα του τύπου «ποια ποικιλία ελιάς είναι κατάλληλη για την περιοχή μου». Ακόμη, ο ομιλητής περιέγραψε μερικές έξυπνες καλλιεργητικές πρακτικές που μπορούν να βοηθήσουν στην καλύτερη και φιλικότερη προς το περιβάλλον παραγωγή όπως η ανακύκλωση του άνθρακα που φεύγει από τον ελαιώνα είτε με επιστροφή οργανικών υλικών είτε με κομποστοποίηση, ο εμπλουτισμός βιοποικιλότητας με σπορά ψυχανθών και αγρωστωδών, η ελαχιστοποίηση διατάραξης του εδάφους και το κατάλληλο κλάδεμα.

Με το τέλος των παρουσιάσεων ακολούθησε μια πολύ ενδιαφέρουσα ανταλλαγή απόψεων. Οι παρουσιάσεις που έγιναν κατά τη διάρκεια της ημερίδας θα είναι σύντομα διαθέσιμες σε μορφή PDF στον ιστότοπο του ΙΜΔΟ, στο τμήμα που είναι αφιερωμένο στο έργο ResAlliance: <https://www.fria.gr/resalliance.html>. Επίσης, η εκδήλωση έχει μαγνητοσκοπηθεί και θα είναι σύντομα διαθέσιμη διαδικτυακά. Υπενθυμίζεται ότι κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί να επισκεφθεί τον ιστότοπο, να εγγραφεί στο LandNet, να εξετάσει τα factsheets καλών πρακτικών, να δει και αξιολογήσει τις καλές πρακτικές που έχουν υποβληθεί στο διαγωνιστικό μέρος, να παρακολουθήσει τα διαδικτυακά μαθήματα σε χρόνο που θα επιλέξει και να θέσει ερωτήματα προς συζήτηση στον αντίστοιχο χώρο (forum) του ιστοτόπου.